
Nasilje, šola, družba

Mitja Sardoč
Barbara Japelj Pavešič

Preučevanje nasilja v vzgoji in izobraževanju kot tudi v družbi nasploh ima v svetu dolgo tradicijo, saj velja zagotavljanje varnega in spodbudnega učnega okolja za enega od temeljnih načel šolanja. Poleg teoretikov, snovalcev politik ter strokovno-pedagoških delavcev in staršev zagotavljanju varnega in spodbudnega učnega okolja posebno pozornost namenjajo tudi nekatere izmed najpomembnejših globalnih »think tank« (npr. Brookings) kot tudi »fact tank« organizacij (npr. Pew Research Centre), v Sloveniji pa je zagotavljanje varnega in spodbudnega učnega okolja že nekaj let prednostna naloga Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport.

Kljub temu pa se raziskovanje nasilja v šolah oz. v družbi sooča z vrsto problemov in izzivov, ki pomembno vplivajo tako na sam proces raziskovanja tega fenomena kakor tudi na snovanje predlogov za zagotavljanje varnega in spodbudnega učnega okolja. Zaradi vse večje prisotnosti nasilja v družbi in njegove pojavnosti, skoraj »glorifikacije« v medijih, ki jo najboljše ponazarja prispodoba o »simbiotičnem« razmerju medijev in nasilja, zaradi številnih novih pojavnih oblik nasilja, kot je »kibernetsko« nasilje predvsem med mladimi, je za preučevanje tega družbenega fenomena nujna interdisciplinarnost, ki zagotovi razumevanje nasilja izven njegovih »tradicionalnih« okvirov. Iskanje skupnega imenovalca različnih pojavnih oblik nasilja pa se izkaže za vse prej kot enostavno, saj je tudi nasilje v šolah in med šolajočo mladino – tako v teoriji kakor tudi v »praksi« – kompleksen fenomen z mnogimi prikritimi dejstvi in povezavami z osebnim dogajanjem mladim v družbi izven območja izobraževanja. Pri tem

izrazito izstopa nasilje, ki so ga mladi lahko deležni preko interakcij s svetovnim spletom.

Pričujoča tematska številka revije *Šolsko polje* z naslovom »Nasilje, šola, družba« tematizira širši kontekst problematike nasilja na teoretični ravni in na ravni javnih politik ter pedagoške prakse, s prispevki v dveh povezanih zaporednih številkah. Uvodni prispevek v prvo, teoretično razpravo Robija Krofliča »Koncepti odzivanja na nasilje med ničelno tolerance in restorativnostjo« opozori na problematičnost praktične rabe sredstev politike ničelne tolerance do nasilja v inkluzivni šoli in na resno alternativno dilemi »ali stroga kazen ali tretmajska-terapevtska obravnava« v idejah restorativne pravičnosti in restorativnih vzgojno-disciplinskih pristopov. Članek Ingrid Kodelja »Nasilje – poskus opredelitve in upravičenja« opozori na teoretično kompleksnost vprašanj o nasilju, njegovi definiciji in upravičenju. V njem obravnava dva glavna pristopa k razumevanju in definiranju nasilja, ki jima kot alternativo postavi Bufacchijevo definicijo nasilja kot kršitve integritete. Sklepni del prispevka obravnava vprašanje moralne upravičenosti nasilja. V intervjuju »Nasilje in družbena (ne) pravičnost« Vittorio Bufacchi podrobneje predstavi prepletenost vsaj navidez nepovezanih problemov, in sicer nasilja in družbene (ne)pravičnosti. Članek Ajde Šulc in Aleša Bučarja Ručmana »Šola in medvrstniško nasilje v Sloveniji: raziskovalni pristopi, metode in metaanaliza dosedanjega raziskovanja v Sloveniji« se ukvarja z vprašanjem medvrstniškega nasilja in njegovim raziskovanjem v Sloveniji. Avtorja v izhodišču predstavita kompleksnost analiziranega pojava in njegove pojavne oblike. Kot posebno obliko izpostavljata tudi kibernetško medvrstniško nasilje, ki je v Sloveniji izrazito neraziskano. Kakor opozarjata avtorja, »[h]eterogenost vključenih raziskav dokazuje metodološko in vsebinsko nekonsistentnost raziskovanja medvrstniškega nasilja pri nas in narekuje potrebo po sistematičnem, celostnem in longitudinalnem raziskovanju medvrstniškega nasilja«. Članek Vlaste Jalušič »Spolno nadlegovanje v šolah: lekcije, potencial in omejitve pristopa 'aktivnih opazovalcev'« premišlja potencial, izzive in omejitve pristopa aktivnih opazovalcev kot celovitega »orodja« za preprečevanje spolnega nadlegovanja v šolah ter premišlja o izzivih spopadanja s spolnim nadlegovanjem v kontekstu slovenskih srednjih šol. V članku »Digitalno nasilje v perspektivi medijskih študij: pomen medijske potrošnje in vsakdanjega življenja mladih« Dejan Jontes in Tanja Oblak Črnič analizirata izkušnje in percepcije mladih z grožnjami in nasiljem v digitalnih okoljih. Kakor izpostavljata avtorja, njuna razprava – v nasprotju z večino sorodnih študij, ki se pogosteje osredotočajo na mlajše otroke – »opozarja na dve alternativni raziskovalni perspektivi: prvič, da je treba raziskovanje spletnih tveganj razširiti na ostale starostne skupine

mladih in, drugič, da je treba demistificirati nekatere močno zasidrane, a problematične predpostavke o tem, kje izvirajo vzroki za spletna tveganja«. Hkrati avtorja v razpravo o spletnih grožnjah uvajata tudi vprašanja medijske potrošnje in digitalne pismenosti kot ključnih dejavnikov, ki kažejo na raznolike izkušnje mladih s spletnimi tveganji in percepcijo digitalnih okolij kot prostorov nasilja. Veronika Tašner in Sanja Berčnik v članku »Prisotnost vsebin o nasilju v šoli v kurikulumih pedagoških fakultet« preverjata, kako je s pokritostjo vsebin nasilja v šoli, in sicer z obravnavo otrokovih pravic in njihovo zaščito v učnih načrtih študijskih programov, ki formirajo prihodnje učiteljice in učitelje v Sloveniji. Avtorici hkrati tudi analizirata nekatere pravne akte, ki zaposlenim v šolstvu nalagajo in omogočajo izvajati različne strategije spoprijema z nasiljem v šoli. Tematska številka se sklene s člankom Mitje Sardoča »Kako misliti (in razumeti) nasilje«, v katerem analizira nekatere izmed težav, ki se pojavijo s povečano senzibilnostjo do nasilja, tako v vzgojno-izobraževalnem okolju kot tudi v širši družbi nasploh, in s tem povezan problem t. i. »konceptualne inflacije«. Poleg zgoraj predstavljenih znanstvenih člankov vključuje pričujoča tematska številka revije *Šolsko polje* tudi dve obsežnejši knjižni recenziji, ki sta ju pripravila Boris Vežjak in Darko Štrajn.

DOI: [https://www.doi.org/10.32320/1581-6044.30\(1-2\)5-7](https://www.doi.org/10.32320/1581-6044.30(1-2)5-7)